

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“СУЧАСНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено кандидатом юридичних наук, доцентом *Н. Ю. Івановою*

Затверджено на засіданні кафедри політології (протокол № 6 від 20.02.03)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Перезатверджено на засіданні кафедри політології
(протокол № 10 від 26.06.08)

Іванова Н. Ю. Навчальна програма дисципліни “Сучасний парламентаризм” (для бакалаврів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. – 20 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Сучасний парламентаризм”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2009
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Спецкурс “Сучасний парламентаризм” має важливе значення для підготовки політологів і правознавців, а також спеціалістів у галузі державного управління. Основна мета дисципліни — ознайомити студентів із загальними закономірностями виникнення і розвитку парламентів, найважливішими їх характеристиками, роллю в житті зарубіжних країн і в Україні, найважливішими віхами у процесі становлення парламентаризму. Предмет спецкурсу дає ключ до розуміння сучасних проблем державотворення, ефективного функціонування парламентів і парламентаризму в різних країнах і насамперед в Україні. Особливого значення дослідження проблем парламентаризму набуває в період переосмислення традиційних, заідеологізованих підходів до державних інститутів. Ознайомлення студентів з позитивним досвідом побудови та функціонування парламентів і парламентаризму сприяє загальному розвитку студентів, формуванню політичної і правової культури майбутніх політологів та юристів.

Вивчення дисципліни “Сучасний парламентаризм”, як свідчить досвід викладання, викликає у студентів певні труднощі, оскільки охоплює значний за обсягом матеріал, засвоєння великої кількості нових понять, що потребує систематичної самостійної роботи студентів та опрацювання додаткової літератури.

Серед форм проведення практичних занять із спецкурсу крім традиційних семінарських занять важливу роль відіграють диспути, які дають змогу з’ясувати і засвоїти проблемні питання курсу, реферативні огляди актуальних проблем сучасного парламентаризму, аналіз відповідних розділів конституцій різних країн.

Рекомендовані підручники, спеціальна література та наукові статті допоможуть студентам поглибити свої знання із зазначених у навчальному курсі питань.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“СУЧАСНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Поняття парламенту і парламентаризму. Історія становлення
1	Поняття парламенту і парламентаризму, їх роль і значення
2	Історія становлення парламентів і парламентаризму
3	Парламентаризм і виборче право
	Змістовий модуль II. Структура, склад парламентів
4	Структура парламентів
5	Внутрішня структура палат парламентів
6	Парламенти і політичні партії
	Змістовий модуль III. Функції та діяльність парламентів
7	Діяльність парламентів
8	Порядок роботи парламентів. Сесія
9	Правовий статус депутата
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“СУЧАСНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ”

**Змістовий модуль I. Поняття парламенту і парламентаризму.
Історія становлення**

Тема 1. Поняття парламенту і парламентаризму, їх роль і значення

Теоретико-методичні засади дослідження парламентаризму.

Основні методи аналізу парламентаризму. Проблеми визначення парламентаризму у сучасних соціальних науках. Аналіз теоретичних підходів і поглядів на парламентаризм як суспільне явище.

Парламент — загальнодержавний представницький орган держави. Багатоманітність форм парламентів у сучасну епоху. Основи класифікації парламентів. Сучасний стан функціонування інституту парламентаризму. Парламентаризм і представницька демократія.

Література [2; 8; 18; 27; 28; 36; 40; 45–48; 55; 57; 61; 65; 66; 71; 89; 97]

Тема 2. Історія становлення парламентів і парламентаризму

Парламентаризм — історично зумовлений наслідок суспільно-політичного розвитку. Установи представницького характеру в різні історичні періоди існування та розвитку суспільства. Основні етапи розвитку парламентів і парламентаризму. Історичні передумови формування парламентаризму в Україні. Політико-правові ідеї становлення парламентаризму у працях зарубіжних і вітчизняних вчених. Сучасні теорії парламентаризму.

Література [39; 42; 44; 62]

Тема 3. Парламентаризм і виборче право

Характерні риси та особливості становлення виборчого права в різних країнах. Проблема забезпечення рівного виборчого права. Вибори як засіб реалізації представницької демократії. Основні стадії виборчого процесу. Виборчі системи як сукупність правил і прийомів, які забезпечують певний тип організації влади, участь суспільства у формуванні державних представницьких та інших владних інститутів і органів, вираження волі тієї частини населення, яка згідно із законодавством є достатньою для визнання результатів виборів легітимними. Мажоритарні, пропорційні та змішані виборчі системи, їх переваги та недоліки. Специфіка парламентських виборів. Особливості виборів до двопалатних парламентів. Виборча система України.

Література [12; 13; 108; 110; 111; 113]

Змістовий модуль II. Структура, склад парламентів

Тема 4. Структура парламентів

Побудова парламентів. Однопалатні і двопалатні парламенти. Теорія бікамералізму. Двопалатні парламенти, особливості правового становища палат (сенат і палата представників Конгресу США, сенат

і палата депутатів парламенту Італії). Двопалатні парламенти з нерівноправними палатами (палата громад і палата лордів парламенту Великобританії, палата представників і палата радників парламенту Японії, народна палата і рада штатів парламенту Індії). Специфічні риси парламенту ФРН. Загальна характеристика ролі верхніх палат у двопалатних парламентах. Основні моделі взаємовідносин між палатами.

Однопалатні парламенти (Фінляндія, Данія, Швеція, Греція, Нова Зеландія).

Строк легіслатури і його роль у державно-політичному житті різних країн. Кількісний склад парламентів та їх палат.

Література [54; 98; 94; 109–111; 113; 114]

Тема 5. Внутрішня структура палат парламентів

Керівні органи парламентів. Порядок їх обрання та різновиди. Колегіальні органи палат: бюро, президії. Посадові особи палат і їх правове становище. Конгрес США: спікер, віце-президент, тимчасовий голова сенату, партійні лідери палат. Парламент Великобританії: спікер, лорд-канцлер, партійні “батоги”. Президія Верховної Ради України: порядок формування, склад, повноваження.

Комітети парламентів. Види комітетів і порядок їх формування. Класифікація законодавчих комітетів залежно від їх правового становища, спеціалізації і строків повноважень (американська, англійська й індійська системи). Особливості правового становища законодавчих комітетів італійського парламенту. Функції парламентських комісій. Позитивні і негативні сторони роботи комісій. Комітети Верховної Ради України. Інститут омбудсмена і його роль у парламентах.

Література [60; 109–111; 113; 114]

Тема 6. Парламенти і політичні партії

Політичні партії і партійні системи, їх специфіка і роль у діяльності парламентів. Взаємозв'язок між виборчою і партійною системою. Порядок утворення фракцій. Партійний характер парламентських фракцій, їх роль у підготовці парламентських рішень, формуванні керівних органів палат, вплив на роботу парламенту. Особливість діяльності фракцій правлячих партій. Комітети в середині фракцій. Основні моделі взаємовідносин у середині фракцій. Політичні партії та блоки у Верховній Раді України.

Література [12; 13; 78; 79; 119; 114]

Змістовий модуль III. Функції та діяльність парламентів

Тема 7. Діяльність парламентів

Компетенція парламентів, засоби її закріплення, загальна характеристика діяльності парламентів. Парламенти з абсолютно необмеженою компетенцією (Великобританія, Нова Зеландія). Парламенти з абсолютно обмеженою компетенцією (США, Франція). Парламенти з відносно обмеженою компетенцією (Індія, Малайзія, ФРН). Специфіка основних повноважень однопалатних та двопалатних парламентів.

Правові основи взаємовідносин глави держави і парламенту, уряду і парламенту. Відносини організаційного і функціонального характеру між парламентом і судовою владою.

Нормативні акти, що приймаються парламентами. Приватні публічні біллі в парламентській практиці США, Великобританії, Індії. Фінансові закони. Інші акти, що приймаються парламентами (резолуції та їх види, постанови, звернення тощо).

Контроль парламенту за діяльністю уряду в парламентарних країнах. Деякі форми парламентського контролю, що застосовуються в президентських республіках (США).

Діяльність парламентів в економічній сфері: прийняття бюджету, контроль за його виконанням, участь парламенту в економічному плануванні; контроль за державним сектором економіки.

Зовнішньополітичні повноваження парламентів.

Судові повноваження парламентів.

Література [64; 65; 71; 76; 94; 98; 108–111; 113]

Тема 8. Порядок роботи парламентів. Сесія

Сесія як період часу, впродовж якого відбуваються пленарні засідання палат і їх комісій. Право скликання сесії. Види сесій. Звичайні і надзвичайні сесії. Законодавчий процес (законодавча процедура) у парламентах. Основні стадії законодавчої процедури: внесення законопроекту і коло суб'єктів законодавчої ініціативи; обговорення законопроекту і регламентація обговорення; порядок внесення поправок, змін і доповнень до законопроекту; прийняття законопроекту, види та порядок голосування, розгляд законопроекту в іншій палаті. Система подолання колізій між палатами в законодавчому процесі.

Затвердження законопроектів і набуття ними чинності. Право вето глави держави.

Література [16; 36; 45; 46; 48; 71; 72; 108; 110; 113]

Тема 9. Правовий статус депутата

Вимоги, що висуваються до депутата. Депутатський імунітет. Статус депутата парламенту. Депутат і виборці. Характеристика поняття “вільний мандат” та “імперативний мандат” депутата. Депутатський імунітет. Депутатський індемнітет. Способи припинення депутатських повноважень. Політичні аспекти етики та парламентської культури депутатів. Кодекс депутата парламенту.

Література [21; 22; 29; 99; 116]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Місце парламентів у системі вищих органів державної влади.
2. Парламент і парламентаризм.
3. Класифікація сучасних парламентів.
4. Парламент і виконавча влада.
5. Структура парламентів.
6. Партійні фракції парламенту.
7. Керівні органи парламенту.
8. Парламентські комісії (комітети) та їх основні функції.
9. Компетенція парламентів.
10. Законодавчі права парламентів.
11. Фінансові повноваження парламентів.
12. Повноваження парламентів у сфері оборони і зовнішньої політики.
13. Судові функції парламентів.
14. Парламентський контроль.
15. Порядок роботи парламенту. Законодавча процедура.
16. Правове становище депутата.
17. Статус депутата в парламентах різних країн.
18. Основні моделі парламентів.
19. Парламентські вибори та їх специфіка в різних країнах.
20. Склад парламентів і статус їх членів.
21. Функції і конституційні повноваження Верховної Ради України.
22. Верховна Рада України в системі влади України.
23. Етапи розвитку парламентаризму.

24. Типи парламентів і види їх компетенцій.
25. Партійні фракції та їх роль у роботі парламенту.
26. Інститут омбудсмена.
27. Делеговане законодавство, його сутність і значення.
28. Форми парламентського контролю за діяльністю урядів.
29. Основні права депутата. Імунітет та індемнітет.
30. Законодавча влада в Україні.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Парламент — загальнонаціональний представницький орган держави.
2. Виникнення і розвиток парламенту.
3. Різноманітність форм парламентів у сучасну епоху.
4. Партійний і соціальний склад парламентів (на прикладі США, Франції, ФРН, Японії).
5. Порядок формування парламентів. Виборність, заміщення посад у порядку призначення і успадкування.
6. Виборче право, виборчий процес і система представництва.
7. Активне та пасивне виборче право.
8. Системи представництва: мажоритарні, пропорційні, змішані.
9. Структура парламентів.
10. Особливості правового становища палат у двопалатних парламентах.
11. Двопалатні парламенти з рівноправними палатами (США, Італія).
12. Двопалатні парламенти з нерівноправними палатами (Великобританія, Японія, Індія).
13. Специфічні риси двопалатної структури парламенту ФРН.
14. Загальна характеристика ролі верхніх палат у бікамеральних парламентах.
15. Однопалатні парламенти (Фінляндія, Данія, Швеція, Греція, Нова Зеландія).
16. Компетенція парламентів, способи її закріплення.
17. Парламенти з абсолютно необмеженою компетенцією (Великобританія, Нова Зеландія).
18. Парламенти з абсолютно обмеженою компетенцією (США, Франція).

19. Парламенти з відносно обмеженою компетенцією (Індія, ФРН, Малайзія).
20. Порядок діяльності парламентів, звичайні та надзвичайні сесії.
21. Колегіальні органи палат: бюро, президії.
22. Партійні фракції, їх роль у законодавчій діяльності.
23. Регламент палат (США, Великобританія, ФРН, Італія, Індія).
24. Посадові особи та їх правове становище (на прикладі Конгресу США).
25. Посадові особи та їх правове становище (на прикладі парламенту Великобританії).
26. Комітети парламентів. Види комітетів і порядок їх формування.
27. Класифікація законодавчих комітетів.
28. Суб'єкти права законодавчої ініціативи.
29. Законодавча процедура в парламентах.
30. Основні стадії законодавчої процедури.
31. Контроль парламенту за діяльністю уряду в парламентарних країнах.
32. Конструктивний вотум недовіри в парламентській практиці ФРН.
33. Діяльність парламентів в економічній сфері.
34. Роль парламентів у формуванні урядів.
35. Форми контролю парламенту за діяльністю уряду, що застосовуються в президентських республіках (США).
36. Зовнішньополітичні повноваження парламентів.
37. Судові повноваження парламентів.
38. Парламент і парламентаризм.
39. Сучасні теорії парламентаризму.
40. Взаємовідносини парламенту і уряду в парламентарних монархіях (Великобританія, Японія).
41. Взаємовідносини парламенту та уряду в парламентарних республіках (Італія, ФРН, Індія).
42. Взаємовідносини парламенту та уряду в президентських республіках (США).
43. Особливий характер взаємовідносин парламенту і уряду у Франції.
44. Методи і форми впливу уряду на законодавчу діяльність парламенту.
45. Специфіка конституційних відносин президента та парламенту (на досвіді країн західної демократії).

46. Специфіка конституційних відносин прем'єр-міністра і кабінету з парламентом (на досвіді країн західної демократії).
47. Основні права депутата. Імунітет та індемнітет.
48. Політичні аспекти етики та парламентської культури депутатів.
49. Конгрес США. Правове становище і повноваження палат. Законодавчий процес.
50. Парламент Великобританії. Юридична і фактична структура парламенту. Законодавчий процес.
51. Федеральний парламент ФРН. Правове становище і повноваження палат. Законодавчий процес.
52. Особливості італійського парламенту.
53. Парламент — Верховна Рада України — єдиний орган законодавчої влади в Україні.
54. Конституційний склад і структура Верховної Ради України.
55. Функції і повноваження Верховної Ради України.
56. Основні форми діяльності Верховної Ради України.
57. Законодавчий процес та інші парламентські процедури у Верховній Раді України.
58. Поняття статусу народного депутата України.
59. Форми діяльності і повноваження народного депутата України.
60. Основні гарантії депутатської діяльності народного депутата України.
61. Парламенти і політичні партії.
62. Парламентські фракції та їх роль у функціонуванні парламентів.
63. Історія розвитку парламентів і парламентаризму.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Адамс Джон*. Розважливі конституції Америки // Консерватизм: Антологія. — К.: Смолоскип, 1998. — С. 494–504.
2. *Бандурка О. М., Древаль Ю. Д.* Парламентаризм в країні: становлення і розвиток: Монографія. — Харків, 1999. — 288 с.
3. *Бантышев-Каменский Д. Н.* История Малой России от водворения славян в сей стране до уничтожения гетманства. — К.: Час, 1993. — 656 с.
4. *Бачилов И. Л.* Функции органов управления. — М., 1976.

5. *Берк Едмунд*. Конституція на праві давності. Збереження та зміни // Консерватизм: Антологія. — К.: Смолоскип, 1998. — С. 473–480.
6. *Білоус А.* Виборче законодавство та партійна система України в порівнянні з деякими країнами ЄС на Східній Європі // Нова політика. — 1999. — № 1. — С. 2–5.
7. *Бирюков Н.* Парламентская деятельность и политическая культура // Общественные науки и современность. — 1995. — № 1. — С. 65–72.
8. *Близнашки Георги*. Основни принципи на парламентарато управление // Правна мисль. — 1994. — № 3 — С. 3–16.
9. *Большой юридический словарь*. — М.: ИНФРА-М, 1997. — 790 с.
10. *Верховна Рада України*: Інформ. довідник. — К.: Парламентське вид-во, 1998. — 70 с.
11. *Відозва* Генерального секретаріату і Третій Універсал Української Центральної Ради // Українська суспільно-політична думка в ХХ столітті. — 1983. — С. 339–343.
12. *Вибори і референдуми в Україні: проблеми теорії і практики*: Збірник / Редкол.: М. М. Рябець (голова) та ін. — К.: Центральна виборча комісія, 2001. — 360 с.
13. *Выборы: правовые основы, избирательные технологии* / Под ред. М. Ф. Чудакова. — Минск, 2000.
14. *Влада народу: Український парламентаризм від віча Київської Русі до Верховної Ради України* // Україна. Юкрейн. — 1997. — № 1–2. — С. 3–12.
15. *Гарнер Д.* Центральное и местное управление. — М.: Прогресс, 1984. — 367 с.
16. *Георцига А. З.* Сучасний парламентаризм: проблеми теорії і практики. — Чернівці: Рута, 1998. — 484 с.
17. *Гессен В.* О правовом государстве. — СПб., 1905. — 62 с.
18. *Голосов Г. В.* Сравнительная политология. — Новосибирск: Изд-во Новосибирского ун-та, 1995. — 206 с.
19. *Государственное право буржуазных стран и освободившихся от колониальной зависимости*. — М.: Юрид. лит., 1979. — 455 с.
20. *Грабовський С., Ставрович С., Шкляр*. Нариси з історії українського державотворення. — К.: Генеза, 1995. — 608 с.

21. *Грушанська Н. І.* Правові засади депутатської етики (на прикладі парламенту України) // Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — К., 1999. — 16 с.
22. *Грушанська Н.* Поняття та сутність інституту етики // *Право України.* — 1999. — № 5. — С. 76–81.
23. *Грушевський М.* Історія України-Руси: У 11 т., 12 кн. — К.: Наук. думка, 1991. — Т. 1. — 648 с.
24. *Грушевський М.* Конституційне питання і українство в Росії // *Літературно-наук. вісн.* — Львів, 1905. — Т. XXX. — С. 3–78.
25. *Грушевський М.* Якої ми хочемо автономії і федерації // *Великий українець.* — К.: Веселка, 1992. — С. 114–131.
26. *Декларація* про державний суверенітет України // *Етнополітика в Україні.* Документи та матеріали. — К., 1998. — С. 9–18.
27. *Денисов В.* Методологія сучасного парламентаризму // *Віче.* — 2000. — № 9. — С. 3–18.
28. *Денисов В.* Методологія сучасного парламентаризму // *Генеза.* — 1998. — № 1–2. — С. 180–187.
29. *Депутат* парламента в зарубіжних государствах. — М., 1995.
30. *Джефферсон Томас.* [Народное представительство]. Письмо С. Керчевалю // *Американские просветители: Избр. произведения:* В 2 т. — М.: Мысль, 1968–1969. — Т. 2. — М., 1969. — С. 114–123.
31. *Дністрянський С.* Загальна наука права і політики. — Прага, 1923. — Т. 1. — 466 с.
32. *Доморослий В.* Біля витоків українського парламентаризму // *Віче.* — 1999. — № 4 — С. 131–137.
33. *Дорошенко Д. І.* Нарис історії України. — Львів: Світ, 1991. — 574 с.
34. *Драгоманов М. П.* Добавление к автобиографической заметке // *Драгоманов М. П.* Літературно-публіцистичні праці: У 2 т. — К.: Наук. думка, 1970. — Т. 1. — С. 72–97.
35. *Древаль Ю.* Парламенти і парламентаризм: уроки і перспективи // *Віче.* — 1999. — № 11. — С. 35–42.
36. *Евзеров Р. Я.* Парламентаризм и разделение властей в современной России // *Общественные науки и современность.* — 1999. — № 1. — С. 83–94.
37. *Елистратов А. И.* Очерк государственного права (Конституционное право). — М., 1915. — 234 с.

38. *Енциклопедія політичної думки*: Пер. з англ. — К.: Дух і Літера, 2000. — 472 с.
39. *Журавльова Г.* Витоки українського парламентаризму // Віче. — 1998. — № 6. — С. 135–140.
40. *Журавський В.* Український парламентаризм на сучасному етапі: Теоретико-правовий аспект: Монографія. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. — 248 с.
41. *Історія української Конституції* / Упоряд.: А. Г. Слюсаренко, М. В. Томенко. — К.: Право, 1997. — 464 с.
42. *Кислий П., Вайз Ч.* Становлення парламентаризму в Україні на тлі світового досвіду. — К.: Абрис, 2000. — 414 с.
43. *Кістяківський Б. О.* Держава і особистість // Б. О. Кістяківський. Вибране. — К.: Абрис, 1996. — С. 237–272.
44. *Ковлер А. И.* Очерки истории парламентаризма // Парламенты мира: Сб. — М.: Интерпракс, 1991. — С. 579–623.
45. *Колобов О. А., Корнилов А. А., Сергунин А. А.* Парламентаризм: зарубежный опыт. — Н. Новгород: Изд-во ННГУ, 1991. — 53 с.
46. *Конституционное право.* — М.: БЕК, 1996. — 464 с.
47. *Конституционное право зарубежных стран.* — М.: НОРМА-ИН-ФРА, 1999. — 832 с.
48. *Конституции буржуазных государств Европы.* — М.: Изд-во иностранной лит., 1975. — 142 с.
49. *Конституційне законодавство України.* — К.: Наука, 2000. — 907 с.
50. *Конституційне право України.* — 2-ге вид., доопрацьоване. — К.: Наук. думка, 2000. — 730 с.
51. *Конституція Україна: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.* — К., 1997. — 79 с.
52. *Концепція реформування політичної системи України: Проект.* — К., 2001. — 45 с.
53. *Копиленко О. Л.* “Сто днів” Центральної Ради. — К.: Україна, 1992. — 202 [2] с.
54. *Корявин Л.* Два крыла Капитолия: Как работает Сенат и Палата представителей Конгресса США // Российская Федерация. — 1994. — № 7. — С. 56–62.
55. *Котелевская И. В.* Современный парламент // Государство и право. — 1997. — № 3. — С. 5–13.
56. *Кривенко Л.* Парламент без парламентаризму? // Віче. — 1997. — № 4. — С. 13–32.

57. *Кривенко Л.* Парламент і парламентаризм // Парламентаризм в Україні: теорія і практика. — К., 2001. — С. 246–251.
58. *Курс І.* Політичні трансформації сучасного суспільства // Концептуальні засади реформування політичної системи в Україні. Стан і перспективи розвитку політичних наук / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. — К.: Вид-во УАДУ, 2001. — С. 6–13.
59. *Кучма Л. Д.* Парламентська криза — не вина більшості // Голос України. — 2000. — 25 січня.
60. *Кушніренко О. Г., Слинько Т. М.* Комітети Верховної Ради України і проблеми підвищення ефективності їх діяльності // Проблеми законності. — 2000. — Вип. 42. — С. 36–41.
61. *Мельниченко В.* Розподіл і єдність влади. Зарубіжна практика і потреби України // Віче. — 2000. — № 9. — С. 136–137.
62. *Мироненко О.* Представницькі органи Литовсько-Руської держави в контексті еволюції українського парламентаризму // Вісн. Академії правових наук України. — 1997. — № 2. — С. 38–49.
63. *Мироненко М. О.* Біля витоків вітчизняного парламентаризму // Правова держава: Щорічник наук. пр. — К., 1997. — Вип. 8. — С. 226–232.
64. *Міль Дж. С.* Належні функції представницьких органів // Політологічні читання. — 1992. — № 1. — С. 210–219.
65. *Міль Дж. С.* Національність і представницьке врядування // Націоналізм: Антологія. — К.: Смолоскип, 2000. — С. 79–83.
66. *Могунова М. А.* Проблеми теорії і практики скандинавського парламентаризма: Критический анализ: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. — М., 1985. — 35 с.
67. *Начерки Конституції республіки, вилучені в Г. Л. Андрузького під час обшуку в березні 1850 р.* // Кирило-Мефодіївське товариство: У 3 т. — К.: Наук. думка, 1990. — Т. 2. — С. 569–576.
68. *Новітня Україна 1991-2001 (Роздуми видатних сучасників): Кол. моногр. / За заг. ред. М. Ф. Головатого, Г. В. Фокіна.* — К.: МАУП, 2001. — 161 с.
69. *Олійник В.* Парламент 2002: час вибору. — К.: Логос, 2001. — 252 с.
70. *Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України.* — 1993. — № 37. — С. 934–935.
71. *Очерки парламентского права: Зарубежный опыт.* — М., 1993.

72. *Парламенты мира*. — М., 1991.
73. *Парламент України: Вибори-98: Інформ.-аналіт. вид.* / Центр. вибор. комісія; Редкол.: М. М. Рябець (голова) та ін. — К., 1998. — Ч. 1. — 616 с.
74. *Парламентаризм в Україні: теорія та практика: Матеріали між-нар. наук.-практ. конф. 26 червня 2001 р.* — К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2001. — 658 с.
75. *Потрібне нове “прочитання” парламентаризму* // Віче. — 1998. — № 11. — С. 34–42.
76. *Погорілко В. Ф.* Конституційно-правовий статус Верховної Ради — парламенту України: проблеми теорії і практики // *Правова держава: Щорічник наук. пр. Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України*. — К., 2000. — Вип. 11. — С. 103–117.
77. *Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л.* Референдуми в Україні: історія та сучасність. — К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000. — 248 с.
78. *Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку* / Редкол.: Ф. М. Рудич (голова) та ін. — К.: Парламент. вид-во, 1998. — 352 с.
79. *Політичні партії в Україні: Інформ.-довідкове видання* / Редкол.: М. М. Рябець (голова) та ін. — К., 2001. — 360 с.
80. *Політологічний енциклопедичний словник*. — К.: Генеза, 1997. — 385 с.
81. *Про концепцію підвищення правової культури учасників виборчого процесу та референдумів в Україні: Указ Президента України* // Уряд. кур'єр. — 2001. — 10 січ.
82. *Регламент Верховної Ради України* // *Відомості Верховної Ради України*. — 1994. — № 35. — С. 979, 1068–1071.
83. *Рибачук М. Ф., Шкляр Л. Є., Довгош О. М.* Еволюція виборчих систем в Україні: досвід, проблеми та перспективи розвитку // *Вибори і референдуми в Україні: проблеми теорії і практики: Зб.* / Редкол.: М. М. Рябець (голова) та ін. — К.: Центральна виборча комісія, 2001. — С. 29–44.
84. *Романов Р. М.* Российский парламентаризм: генезис и организационное оформление // *Полис. Полит. исследования*. — 1998. — № 5. — С. 123–124.
85. *Рудич Ф. М.* Много ли власти нужно власти? (Украина в контексте трансформации политических систем в странах СНГ и Балтии, Центральной и Восточной Европы): Учеб. пособие для

- студ. высш. учеб. заведений. — 2-е изд., перераб. и доп. — К.: 1999. — 185 с.
86. *Рудич Ф. М.* Політичні партії України: політологічний контекст // Вибори і референдуми в Україні: проблеми теорії і практики: Зб. / Редкол.: М. М. Рябець (голова) та ін. — К.: Центральна виборча комісія, 2001.
 87. *Рябіка В. Л.* Місце та роль молодіжних організацій у підготовці ін-телектуальної еліти України // Пульсар. — 2000. — № 12. — С. 51–54.
 88. *Рябов С.* Політичні вибори. — К.: Тандем, 1998. — 96 с.
 89. *Светова С.* Практика парламентаризму: Посібник. — К.: Заповіт. — 1997. — 132 с.
 90. *Савельев В. А.* Роль комитетов в Конгрессе США // Экономика, политика, идеология. — 1989. — № 2.
 91. *Скуратов Ю. И.* Разделение властей или распределение функций // Разделение властей и парламентаризм. — М., 1992. — С. 50–73.
 92. *Снігач А.* Верховна Рада України: сеанс фракційної реструктуризації // Віче. — 2000. — № 3. — С. 55–58.
 93. *Солов'євич І. В.* Проблема взаємодії законодавчої і виконавчої влади у світлі Конституції України // Правова держава. — К., 1997. — Вип. 8. — С. 56–62.
 94. *Сравнительное конституционное право.* — М.: Наука, 1996. — 624 с.
 95. *Табачник Д.* Салічна конституція // Політика і культура. — 2000. — № 18. — С. 12–14.
 96. *Тетерук С.* Україна — Росія. Партії і парламентаризм: Нотатки з наук. конф. // Віче. — 2000. — № 2. — С. 67–78.
 97. *Томенко М.* Український парламентаризм у контексті історичного досвіду та сучасної практики // Хроніка 2000. — К., 1998. — № 27–28. — С. 232–242.
 98. *Топорнин Б. Н.* Предисловие // Очерки парламентского права (зарубежный опыт). — М., 1993.
 99. *Тукало А.* Правова культура депутатського корпусу // Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — К., 1995. — 25 с.
 100. Український парламентаризм: минуле і сучасне. / За ред. Ю. С. Шемшученко. — К.: Парламентське вид-во, 1999. — 368 с.

101. *Федоренко Г.* Парламентська прерогатива приймати закони. Традиції і реалії // Віче. — 1997. — № 8. — С. 30–36.
102. *Федоренко Г.* Український парламентаризм: історичні паралелі // Віче. — 1998. — № 4. — С. 49–55.
103. *Федорів С.* Вікова спадщина стародавньої Русі // Хроніка 2000. — 1998. — № 27–28. — С. 47–73.
104. *Чураєнко Б.* Заміноване правове поле // Юрид. вісн. України. — 1998. — 15–21 жовт.
105. *Чиркин В. Е.* Очерки парламентского права. — М., 1993.
106. *Чудаков М. Ф.* Конституционное право зарубежных стран. — Минск, 2001.
107. *Чудаков М. Ф.* Конституционное право США. Основные институты. — Минск, 1999.
108. *Шаповал В. М., Борденюк В. І., Журавльова Г. С.* Парламентаризм і законодавчий процес в Україні: Навч. посіб. — К.: Вид-во УАДУ, 2000. — 216 с.
109. *Шаповал В. М.* Вищі органи сучасної держави: Порівняльний аналіз. — К.: Програма Л, 1995. — 136 с.
110. *Шаповал В.* Зарубіжний парламентаризм. — К.: Основи, 1993. — 143 с.
111. *Шаповал В.* Основний закон України і референдум: до питання про “стабільність” Конституції // Право України. — № 2. — С. 3–5.
112. *Шаповал В.* Парламентаризм в Україні: пошуки парадигми чи рух до нового // Віче. — 1997. — № 5. — С. 14–24.
113. *Шаповал В.* Парламент як орган народного представництва // Віче. — 1999. — № 5. — С. 3–10.
114. *Шаповал В.* Побудова українського парламенту: у пошуках істини або хоча б реалії // Уряд. кур’єр. — 1996. — 27 лют.
115. *Шевчук Ю.* Передвиборчий вітрець в політичному суспільстві // Голос України. — 2001. — 26 січ.
116. *Шейко П., Грушанська Н.* Правові засади депутатської етики: Світовий досвід та Верховна Рада України // Голос громадянина. — 1997. — № 4. — С. 40–45.
117. *Шемшученко Ю.* Теоретичні засади розвитку українського парламентаризму // Право України. — 1998. — № 1. — С. 17–20.
118. *Шкляр Л.* Політична система України: етапи формування, стан та перспективи розвитку // Концептуальні засади реформу-

вання політичної системи в Україні. Стан і перспективи розвитку політичних наук. — К.: Вид-во УАДУ, 2001. — С. 49–55.

119. *Шляхтун П.* Порядок формування парламенту як ключова ланка в удосконаленні політичної системи України // Концептуальні засади реформування політичної системи в Україні. Стан і перспективи розвитку політичних наук. — К.: Вид-во УАДУ, 2001. — С. 150–157.
120. *Шуст Р.* Козацька рада чигиринського періоду: почин українського державного парламентаризму // Хроніка 2000. — 1998. — № 23–24. — С. 15–21.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни	
“Сучасний парламентаризм”	4
Зміст дисципліни “Сучасний парламентаризм”	4
Теми контрольних робіт	8
Питання для самоконтролю	9
Список літератури	11

Відповідальний за випуск *А. Д. Везеренко*
Редактор *С. Г. Рогузько*
Комп’ютерне верстання *О. Л. Тищенко*

Зам. № ВКЦ-4170

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, пр. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*